Malte Carlsson – en minnesteckning

Malte Carlsson var något av en främmande fågel, när han 23 oktober 1944 invaldes i Entomologiska Föreningen i Stockholm. På den tiden dominerade professorer, läkare och lärare, medan redan de ungdomar som lockats att studera insekter fick hålla sig i bakgrunden och försöka få del av de äldres visdom. Och Malte var varken det ena eller det andra. Han var bortåt 40 år och hade enbart folkskola som bakgrund, även om han på fritid studerade matematik, astronomi och släktforskning. Det är obekant hur han kom att intressera sig för fjärilar och i då synnerhet småfjärilar.

Om bakgrunden i övrigt vet vi att han var född 1 november 1906 i Dalhem s:n i Småland, där han växte upp och som ung arbetade på Tyllinge herrgård och idrottade på fritiden. Han kom som vuxen till Stockholm för att arbeta som byggnadssnickare, men lämnade yrket p g a allergi och anställdes på Liljeholmens stearinljusfabrik. Han fick förtidspension 1965 i samband med att fabriken lades ner. I början bodde han inne i centrala delen av staden men flyttade 1959 till egen villa i Enskede, där han under årtionden bedrev ljusfångst med noggrann registrering art för art fram till sin död. Hans mycket värdefulla anteckningar om långvarigt fjärilsamlande inom ett storstadsområde borde sammanställas och publiceras.

Malte företog endast få längre insamlingsresor, som längst till Storsjö i Härjedalen 1951. Redan 21 augusti 1940 fann han den för Sverige nya arten *Depressaria albipunctella* (D&S) i Kil i Värmland. Efterhand växte antalet av honom själv eller i samarbete med andra upptäckta arter till över tiotalet: *Phlyctaenia perlucidalis* (Hb.), *Phycitodes albatella* (Rag.), *Eana derivana* (Lah.), *Retinia perangustana* (Snellen), *Depressaria emeritella* Stt., *Amphisbatis incongruella* Stt., *Elachista elegans* Frey, *Elachista pomerana* Frey, *Elachista serricornis* (Stt.), *Lampronia redimitella* Z. och *Stigmella lonicerarum* (Frey). Kanske ännu någon som jag missat. Vidare bidrog han med mängder av uppgifter om ”nya landskap”. Naturligtvis krävde detta att han kände arterna väl, något som han lärde sig genom jämförande genitalpreparat. Genitalpreparering började han med redan 1953 och han lade ner stort arbete på att rita av hongenitalierna i olika lägen före inbäddandet i kanadabalsam. Vi hade en brevdiskussion 1958 om vilken sida som bör läggas uppåt. Han hade funnit att forskare hade olika tillämpning utan att ange detta, vilket vållade tolkningssvårigheter. Vi blev helt eniga om att ventralsidan alltid skall vara uppåt. Malte skrev välformulerade brev men publicerade aldrig något själv om sina många rön.

1939 gifte sig Malte med Ingrid Törnström, född 1903, död 1986, från Linköpings-trakten. Alla nära släktingar är numera borta, liksom mera jämnåriga entomologvänner i Storstockholm, så Malte var de sista åren ganska ensam. Han avled 24 april 1994. Fjärilsamlingen, ca 20.000 exemplar, har liksom entomologisk dokumentation gått till Naturhistoriska Riksmuseet.

Malte Carlsson var en försynt man som verkade tro alla människor om gott. Det blev därför något av en chock för honom, när polisen kom efter det att han försökt köpa cyankalium på ett apotek. Alla andra fjärilsamlare använde ju cyankalium för att enkelt döda insamlade insekter. Polisen fick snart nog klart för sig att det här inte rörde sig om en blivande terrorist. Tvärtom, en bättre vän och kamrat kunde man inte ha. Vi vet alla att vår stund på jorden är kort, men det är ändå svårt att förlika sig med vetskapen att vi inte kommer att ses mer. Vi vill dock gärna minnas den engagerade entomolog han var och den glädje samarbetet med honom gett.

Ingvar Svensson